

การศึกษาศักยภาพเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

หิรัญญา กลางนุรักษ์*, พฤตยาพร มณีรัตน์*, กิตติพงษ์ ครุธทรง*, จิตสุภา เมืองแมน*,
ภัทร์มนต์ พลรงค์*, และ ภาวิกา ขุนจันทร์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต ในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เนื้อหา มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเกาะมะพร้าวมีศักยภาพในหลายด้าน อาทิ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสามารถออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวจำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่ 1) Coconut Island: Way of Life เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตและอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน เช่น ประมง สวนยาง และเกษตรผสมผสาน 2) Coconut Sweet มุ่งเน้นการเรียนรู้การทำขนมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาในชุมชน เช่น ขนมโค ขนมจาก และโรตีสี ผลการวิจัยสะท้อนถึงความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

คำสำคัญ: ศักยภาพ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, เกาะมะพร้าว, เส้นทางท่องเที่ยว

*คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Corresponding author, Email: hiranya.k@pkru.ac.th, Tel. 092-265-7499

A Study of the Potential for Developing Community-Based Tourism Routes and Activities: A Case Study of Koh Maphrao Community, Mueang District, Phuket Province

Hiranya Klangnurak*, Prutthiyaporn Maneerat*, Kittipong Krootsong*,
Jitsupa Maungman*, Phattamon Polrong*, and Pawika Kunchan*

Abstract

This study aimed to examine the potential of Koh Maphrao Community in Phuket Province for developing community-based tourism (CBT) routes and activities, and to design tourism models that align with the local context. A qualitative case study methodology was employed, using in-depth interviews, participant observation, and content analysis. Data were collected from 17 key informants who were stakeholders in the local tourism sector. The findings revealed that Koh Maphrao Community possesses strong potential in various aspects, including geography, natural resources, local way of life, cultural heritage, and active community participation, all of which support the development of sustainable community-based tourism. Two tourism routes were proposed: (1) Coconut Island: Way of Life, focusing on learning about traditional livelihoods such as fishing, rubber tapping, and integrated farming; and (2) Coconut Sweet, which emphasizes the cultural heritage of local dessert-making, such as khanom kho, khanom chak, and roti. The study highlights the community's capacity to leverage its cultural capital, traditional lifestyle, and local wisdom to create meaningful tourism experiences that promote grassroots economic development and long-term sustainability.

Keywords: Potential, Community-Based Tourism, Coconut Island, Tourism Routes

---

* Faculty of Management Sciences, Phuket Rajabhat University

Corresponding author, Email: hiranya.k@pkru.ac.th, Tel. 092-265-7499

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคอาเซียน ได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญในระดับนานาชาติ และเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของภูมิภาค (Tourism Authority of Thailand, 2021) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี 2024 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมสูงถึง 1.2 ล้านล้านบาท โดยคิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 960,000 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวไทยประมาณ 240,000 ล้านบาท (Ministry of Tourism and Sports, 2024) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนถึงการฟื้นตัวอย่างเข้มแข็งของภาคการท่องเที่ยว

จังหวัดภูเก็ตถือเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญของประเทศ และเป็นที่ยอมรับในระดับโลก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่โดดเด่น อาทิ ชายหาด กิจกรรมบันเทิงและกีฬาทางน้ำ รวมทั้งยังมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับเกาะใกล้เคียงอย่างครอบคลุม จากข้อมูลสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistical Office, 2023) พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคใต้ โดยในปี 2022 มีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศรวมกว่า 9.2 ล้านคน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของภูเก็ตในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของประเทศ

หนึ่งในแนวโน้มการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นการจัดการและดำเนินการท่องเที่ยวที่มีรากฐานมาจากชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยว และการสร้างรายได้อย่างเป็นธรรม (Kontogeorgopoulos et al., 2014) การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยลดผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

เกาะมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง ใช้เวลาเดินทางเพียง 10 นาทีทางเรือ อีกทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย วิถีชีวิตที่เรียบง่าย วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และประชากรที่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วม เช่น การทำโฮมสเตย์ การขับเรือนำเที่ยว และการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตได้ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเกาะมะพร้าวภายใต้โครงการ “เกาะมะพร้าวโมเดล” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Phuket Provincial Office, 2023) อย่างไรก็ตาม แม้เกาะมะพร้าวจะมีศักยภาพที่โดดเด่น แต่ยังคงขาดรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ชัดเจนและสอดคล้อง

กับบริบทท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาวิจัยเชิงลึกที่มุ่งเน้นการประเมินศักยภาพของพื้นที่ เพื่อออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ ทำให้ยังไม่สามารถพัฒนาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการจัดการและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตอบสนองต่อนโยบายโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เกิดแซนด์บ็อกซ์ “เกาะมะพร้าวโมเดล” และยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยอาศัยพลังจากชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อออกแบบรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพเพื่อสร้างรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการแสวงหาข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) ทั้งนี้ได้เริ่มการพัฒนางานวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบการศึกษาจนถึงขั้นตอนการรายงานผล

ประชากร

ประชากรของการวิจัยนี้คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วยประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนในระดับท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาความเกี่ยวข้อง ความรู้ และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนรวม 17 คน ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน ประชาชนในพื้นที่และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักและร้านอาหาร จำนวน 4 คน และนักท่องเที่ยวที่เคยเยือนเกาะมะพร้าว จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลในระดับปฐมภูมิโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย จากนั้นตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

(Data Triangulation) คือการนำข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาเปรียบเทียบพบว่าข้อมูลที่มีอยู่แสดงไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ (Cohen and Manion, 1994)

2. เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งเนื้อหาคำถามจะครอบคลุมถึงศักยภาพของชุมชน ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งเนื้อหาคำถามจะครอบคลุมถึงศักยภาพของชุมชน ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การเก็บข้อมูลใช้เวลาในพื้นที่จริงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ถึง 30 มิถุนายน 2567 เพื่อให้เข้าใจบริบทชุมชนอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมีการบันทึกเสียง สนทนา และถอดความคำสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สรุปประเด็นสำคัญด้วยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Verbatim) และอ่านแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักทุกราย
2. เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม จัดกลุ่มคำตอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกันเพื่อเป็นการลดทอนข้อมูลให้เหลือเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย
3. สรุปผลงานวิจัยและนำไปพัฒนาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในการนำเสนอเส้นทางาท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน และนำผลการสัมภาษณ์มาศึกษาตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการศึกษาในการลงพื้นที่สำรวจบริบท และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 17 คน พบว่า เกาะมะพร้าวเป็นชุมชนที่มีความพร้อมเชิงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยองค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการในระดับ

ท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการวิเคราะห์และบทสรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ชุมชน

ชุมชนเกาะมะพร้าวตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะเป็นเกาะเล็กที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จากการบอกเล่าของชาวบ้าน ชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการอพยพของชาวบ้านจากแหลมหงาและเกาะยาวเข้ามาตั้งรกราก เนื่องจากพื้นที่เกาะเดิมมีต้นมะพร้าวจำนวนมาก จึงเรียกชื่อเกาะว่า “เกาะมะพร้าว” วิถีชีวิตในอดีตเน้นการทำประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ก่อนที่จะขยายไปสู่การทำสวนยางพาราและระบบไร่นาสวนผสมในภายหลัง โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

สภาพภูมิศาสตร์และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เกาะมะพร้าวมีพื้นที่ประมาณ 2,868 ไร่ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนทราย โดยพื้นที่ร้อยละ 60 ใช้ทำสวนยางพารา ร้อยละ 30 เป็นพื้นที่อยู่อาศัย และอีกร้อยละ 10 เป็นพื้นที่ป่าโกงกาง รวมประมาณ 650 ไร่ ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นแบบบ้านแถวหรือบ้านติดกัน ด้วยลักษณะการใช้พื้นที่จำกัด พื้นที่อยู่อาศัยจึงมีบริเวณน้อย สะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมที่มีความหนาแน่นและการอยู่ร่วมกันแบบชุมชน

ระบบคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน

เกาะมะพร้าวมีท่าเรือ 2 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือหน้าหาด ซึ่งใช้รองรับนักท่องเที่ยวจากฝั่งภูเก็ต และท่าเรือหน้าบ้าน ซึ่งใช้เป็นจุดขนส่งสินค้าของชาวประมงในชุมชน การเข้าถึงเกาะสามารถเดินทางได้โดยทางเรือจากท่าเรือแหลมหิน โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที การเดินทางสะดวกในช่วงฤดูปกติ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในช่วงฤดูมรสุมที่ทำให้การเดินทางมีความเสี่ยง

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ชายหาดของเกาะมะพร้าวมี 3 แห่ง ได้แก่ ชายหาดหน้าหาด ชายหาดหน้าบ้าน และชายหาดทางทิศตะวันออก โดยหาดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือหาดทางทิศตะวันออกเนื่องจากมีทรายขาวสะอาดและเหมาะแก่การเล่นน้ำ ส่วนหาดที่อยู่ใกล้ท่าเรือเป็นหาดเลน ซึ่งมีข้อจำกัดด้านการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวแบบพักผ่อน ทั้งนี้ ชุมชนมีทรัพยากรอื่นที่น่าสนใจ ได้แก่ ป่าชายเลน วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน การทำอาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมโฮมสเตย์ที่ชาวบ้านให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

โครงสร้างประชากรและการประกอบอาชีพ

ชุมชนมีประชากรประมาณ 285 ครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ทำสวน รับจ้างทั่วไป ขับเรือ สามล้อ และให้บริการโฮมสเตย์ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มในรูปแบบของวิสาหกิจ

ชุมชน เช่น กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมูลค่าสูง และกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น

บริการพื้นฐานและสาธารณูปโภค

เกาะมะพร้าวมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเกาะมะพร้าว และมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขนาดเล็กที่ให้บริการด้านสุขภาพแก่ชาวบ้านเบื้องต้น โครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าและน้ำประปามีการเข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกครัวเรือน อย่างไรก็ตาม บริการอินเทอร์เน็ตและระบบการจัดการขยะยังมีข้อจำกัด

โดยสรุป ผลการศึกษาบ่งชี้ว่า ชุมชนเกาะมะพร้าวมีศักยภาพในหลายมิติที่สามารถต่อยอดพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมทักษะด้านการบริการ และการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รู้จักและเข้าถึงพื้นที่มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาศักยภาพชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ตในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 17 คน โดยใช้กรอบแนวคิด 5As (Attractions, Accessibility, Accommodation, Amenities และ Activities) ของ Middleton, Fyall, Morgan, และ Ranchhod (2009) พบว่า

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

นักท่องเที่ยวเดินทางมายังเกาะมะพร้าวได้โดยใช้บริการเรือหางยาวที่ให้บริการตลอดทั้งวัน จนถึงเที่ยงคืน โดยขึ้นจากท่าเรือแหลมหิน เสียค่าโดยสารคนละ 20 บาท หากต้องการเช่าเหมาลำ ราคาประมาณ 300 – 500 บาท ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 10 – 20 นาที มีบริการที่จอดรถโดยเก็บค่าจอดรถวันละ 200 บาท ท่าเรือของเกาะมะพร้าวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะ เมื่อเดินทางถึงท่าเรือแล้ว นักท่องเที่ยวต้องใช้บริการรถสามล้อพ่วงข้างเพื่อเดินทางไปหมู่บ้าน ที่พัก หรือเดินทางท่องเที่ยวภายในเกาะ โดยมีค่าใช้จ่ายคนละ 20 บาท หากต้องการเช่าเหมา ราคา 100 – 150 บาท/คัน/เที่ยว

2. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions)

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะมะพร้าว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะมะพร้าว มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวในเกาะมะพร้าว ประกอบด้วย หาดยาว หาดหินธง หาดหน้าเมือง 2) แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เกาะดอกไม้ เกาะไข่ เกาะมะพร้าวน้อย เกาะมาลี เป็นต้น 3) ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ประกอบด้วย ป่าชายเลน พันธุ์สัตว์ในพื้นที่ เช่น ปูหิน ปูดำ หอยกะพง ลิงแสม และนกหลากหลายชนิด และ 4) วิถีชีวิตของชุมชน เช่น การทำประมง

พื้นบ้าน การทำสวนผสมผสาน การทำสวนยางพารา โรงสีข้าว การประกอบอาหารหรือขนมพื้นบ้าน เป็นต้น

3) ที่พักแรม (Accommodation)

การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในชุมชนเกาะมะพร้าวมีโรงแรมที่ได้มาตรฐานให้บริการจำนวน 3 แห่งด้วยกัน ได้แก่ Island Escape by Burasari, บาร์เซโล โคโคนัท ไอส์แลนด์ ภูเก็ต และ Sunset Beach Club at Coconut island พร้อมทั้งมีให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์อีกจำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้บนเกาะมะพร้าวยังมีพื้นที่สำหรับการกางเต็นท์ได้ด้วย

4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

เกาะมะพร้าวมีถนนสายหลักของชุมชนเกาะมะพร้าวเป็นถนนคอนกรีต ชาวบ้านในชุมชนนิยมใช้รถจักรยานยนต์สามล้อเป็นพาหนะเดินทางบนเกาะ มีร้านค้า ร้านอาหาร อย่างไรก็ตามยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานบางประการ เช่น จุดบริการนักท่องเที่ยว ระบบป้ายบอกทางที่ชัดเจน และบริการด้านสุขภาพและสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ดังนี้ การสาธิตการทำขนมท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชาวบ้าน เช่น การถักตาข่าย การแปรรูปอาหารทะเล การทำประมง การทำสวนยางพารา เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาภาคสนามชุมชนเกาะมะพร้าว พบว่า ชุมชนสามารถพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรในพื้นที่ มาสร้างเป็นรูปแบบของเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้อย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนำไปสู่การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวจำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางที่ 1 : Coconut Island “Way of Life” เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

เส้นทางนี้เน้นการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับอาชีพดั้งเดิม โดยมีกิจกรรมหลักที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

กิจกรรมประมงพื้นบ้าน การสาธิตการทอดแหในช่วงน้ำขึ้น และการชุดหอยทรายในช่วงน้ำลง เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และลงมือปฏิบัติร่วมกับชาวประมง

กิจกรรมสวนยางพารา การเรียนรู้กระบวนการผลิตยางพารา ตั้งแต่การกรีดยาง การเก็บน้ำยาง ไปจนถึงการแปรรูปเป็นแผ่นยางพารา

กิจกรรมไร่นาสวนผสม การให้อาหารปลาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตในสวน เป็นการแสดงออกถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ชาวบ้านนำมาใช้จริงในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมในเส้นทางนี้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) ที่ต้องการสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของชุมชนท้องถิ่น

เส้นทางที่ 2 : Coconut Sweet เรียนรู้การทำขนมพื้นบ้าน

เส้นทางนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านศิลปะการทำขนมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้าน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำขนมพื้นบ้านที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่

ขนมจาก เป็นขนมพื้นบ้านของประเทศไทยที่เป็นอาชีพของชาวบ้านในชุมชนเกาะมะพร้าว

ขนมโค เป็นขนมพื้นบ้านของชาวปักษ์ใต้ที่มีเอกลักษณ์จากการห่อไส้มะพร้าวและน้ำตาลโตนดคล้ายขนมต้มของภาคกลาง

ขนมโรตี่ เป็นขนมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมุสลิมในพื้นที่ชุมชนเกาะมะพร้าว ซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยว

กิจกรรมในเส้นทางนี้ช่วยสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหาร และส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในชุมชนซึ่งมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำขนมพื้นบ้าน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะมะพร้าวทั้ง 2 เส้นทางนี้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบใช้เวลาครึ่งวัน กิจกรรมจะมีการสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์ อัตลักษณ์และส่งผ่านความรู้สู่คนรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว

ภาพที่ 1 Coconut Island

ภาพที่ 2 Coconut Sweet

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพเพื่อสร้างรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต” ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน ผ่านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน (Goodwin & Santilli, 2009)

การอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะมะพร้าวในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากกรอบแนวคิด 5As ของ Middleton et al. (2009) ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ที่พักแรม (Accommodation) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าชุมชนเกาะมะพร้าวมีศักยภาพที่ชัดเจนในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ป่าชายเลน หาดทราย พันธ์สัตว์ท้องถิ่น และวิถีชีวิตประมงและเกษตรผสมผสานที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประสบการณ์ได้ในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) แม้ว่าเกาะมะพร้าวจะตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองภูเก็ต และสามารถเดินทางได้สะดวกโดยทางเรือ แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการในช่วงฤดูมรสุม รวมถึงต้นทุนในการเดินทางที่อาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ในด้านที่พักแรม (Accommodation) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่ามีโรงแรมมาตรฐาน 3 แห่ง และโฮมสเตย์ 1 แห่ง แม้จะเพียงพอในระยะเริ่มต้น แต่ควรส่งเสริมด้านมาตรฐานการบริการ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดบริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง และการจัดการขยะ เพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การทำอาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การถักตาข่าย แปรรูปอาหารทะเล และทำประมง ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มองหา "ประสบการณ์แท้จริง" (Authentic Experience) ตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Pine & Gilmore, 1999)

การอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ออกแบบรูปแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง ได้แก่ Coconut Island “Way of Life” และ Coconut Sweet สะท้อนถึงการใช่วิถีชีวิตชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

ซึ่งตอบสนองต่อแนวคิดของ Scheyvens (1999) ที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในกระบวนการพัฒนา โดยเส้นทาง “Way of Life” เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมวิถีชีวิตจริง เช่น การกรีดยาง การทอดแห และการชูดหอย ซึ่งมีลักษณะของการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และเส้นทาง “Coconut Sweet” เน้นการเรียนรู้ด้านอาหารพื้นบ้าน เป็นมิติหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนได้ดี โดยเฉพาะขนมท้องถิ่น เช่น ขนมโค ขนมจาก และโรตี่ ไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมอาหาร แต่ยังแสดงถึงบทบาทของผู้หญิงในชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ ทั้งสองเส้นทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards and Raymond (2000) ที่ระบุว่า กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีการมีส่วนร่วม (Participatory Cultural Tourism) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนและคุณค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน

โดยสรุปผลการวิจัยสะท้อนว่า ชุมชนเกาะมะพร้าวมีศักยภาพครบถ้วนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในด้านทรัพยากร ความพร้อมของชุมชน และรูปแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชนยังขึ้นอยู่กับส่งเสริมความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนจากภาคนโยบายอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำผลการวิจัยไปทดลองใช้เส้นทางการท่องเที่ยวจริง และวิเคราะห์ผลเพื่อนำไปสู่การทำการตลาดท่องเที่ยวชุมชน
2. นำผลการวิจัยไปจัดตั้งหรือเสริมสร้าง “วิสาหกิจจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะมะพร้าว” อย่างเป็นทางการ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา
3. นำผลการวิจัยไปส่งเสริมในการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้กับคนในชุมชนควรมีการจัดอบรมด้านการบริการนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการประสบการณ์เชิงลึก (immersive tourism)
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นและสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายบอกทาง จุดบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบดิจิทัล (เช่น เว็บไซต์ แพลตฟอร์มออนไลน์) เพื่อขยายฐานการตลาดและเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถวิเคราะห์แนวโน้ม พฤติกรรม หรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ การใช้แบบสอบถามควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจให้ผลที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2. การวิจัยในอนาคตควรออกแบบระบบการติดตามผล (Monitoring & Evaluation) ของเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นำไปใช้จริงในชุมชน เพื่อประเมินความสำเร็จ ปรับปรุงกิจกรรม และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: A success? ICRT Occasional Paper 11*. Leeds Metropolitan University.
- Kontogeorgopoulos, N., Churyen, A., & Duangsaeng, V. (2014). *Success factors in community-based tourism in Thailand: The role of luck, external support, and local leadership*. *Tourism Planning & Development*, 11(1), 106-124. <https://doi.org/10.1080/21568316.2013.852991>
- Middleton, V. T. C., Fyall, A., Morgan, M., & Ranchhod, A. (2009). *Marketing in travel and tourism (4th ed.)*. Butterworth-Heinemann.
- Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Tourism statistics 2021*. Retrieved from <https://www.mots.go.th>
- Ministry of Tourism and Sports. (2024). *Tourism revenue report Q1-Q4/2024*. Retrieved from <https://www.mots.go.th>
- National Statistical Office. (2023). *Statistical Yearbook Thailand 2023*. Retrieved from <https://www.nso.go.th>
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Harvard Business Press.
- Phuket Provincial Office. (2023). *Phuket Sandbox Community Development Project*. Retrieved from <https://www.phuket.go.th>
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). *Creative tourism*. *ATLAS News*, 23, 16-20.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2), 245–249. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(98\)00069-7](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7)

Tourism Authority of Thailand. (2021). *Annual Tourism Report 2021*. Bangkok: TAT.